

Atomerőmű a Duna mellett

Józsa János

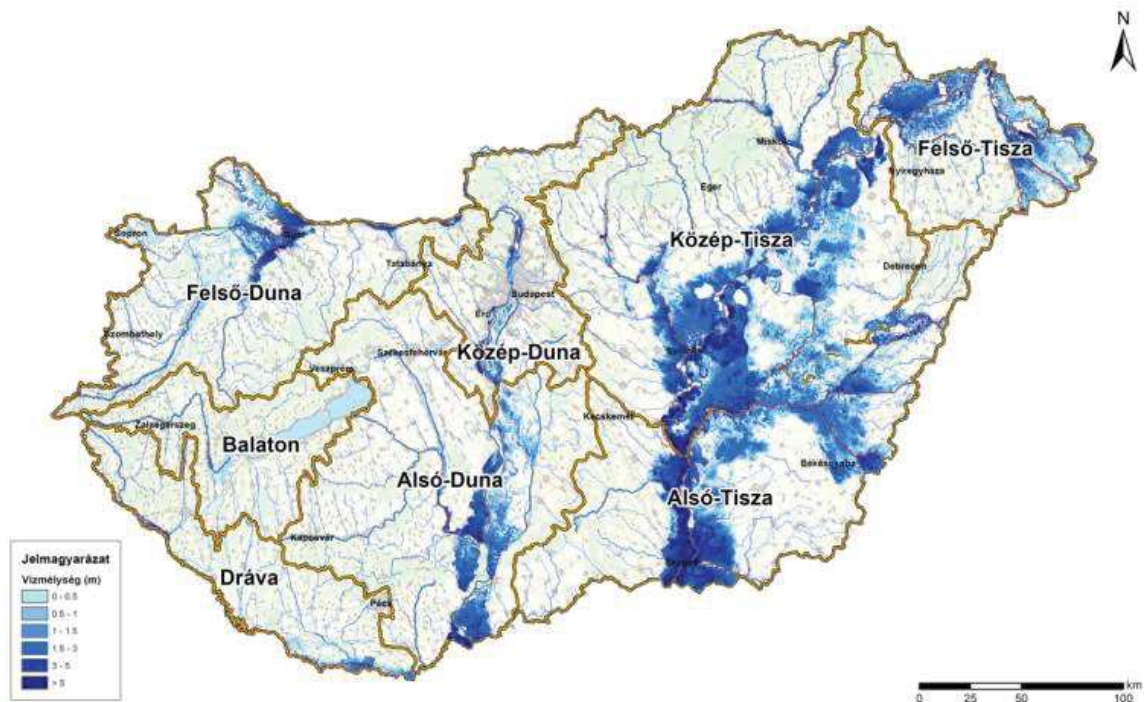
rektor, MTA 1. tagja

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kezdeként:

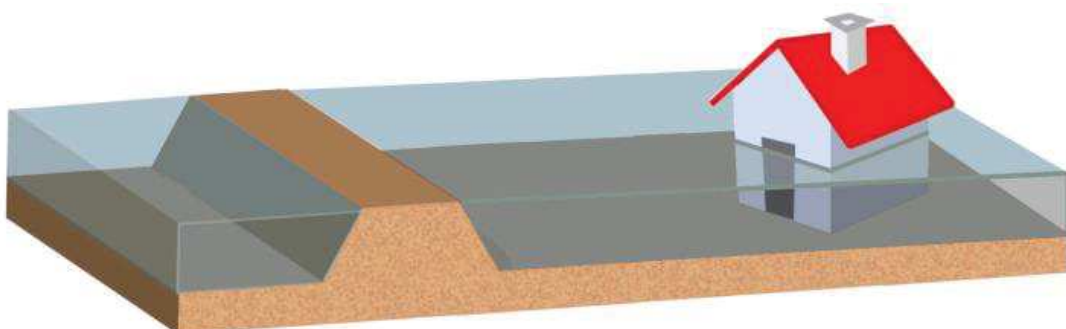
**MÁSZ és további szélsőségesen kis valószínűségű
árvízszintek meghatározása a Paks II-höz hasonló
kockázatot jelentő létesítmények tervezéséhez**

Magyarország: területének egyötöde valaha hullámtér volt

Árvízi kockázat kezelése

- Nem ismert Q ésszerű felső határa → nincs abszolút árvízi biztonság az ártereken
  - Magasabb töltések → súlyosabb következmények, ha mégis átszakad
- Elfogadható szintű biztonságra kell törekednünk!

Új MÁSZ módszertan: paradigmaváltás

- Szigyártó Z. (2009): Mi legyen a valószínűségi változó? NV , mert $NQ \rightarrow NV$ nem egyértelmű
- Numerikus folyómodellel viszont modellezhető $Q(t) \rightarrow z(t)$
- Legyen a MÁSZ az $NQ_{1\%}$ -hoz tartozó z !
  - Q váltja ki az árhullámot
  - Q kevésbé függ a mederváltozástól
  - Árvízi szükségtározásnak Q -ra közvetlen hatása

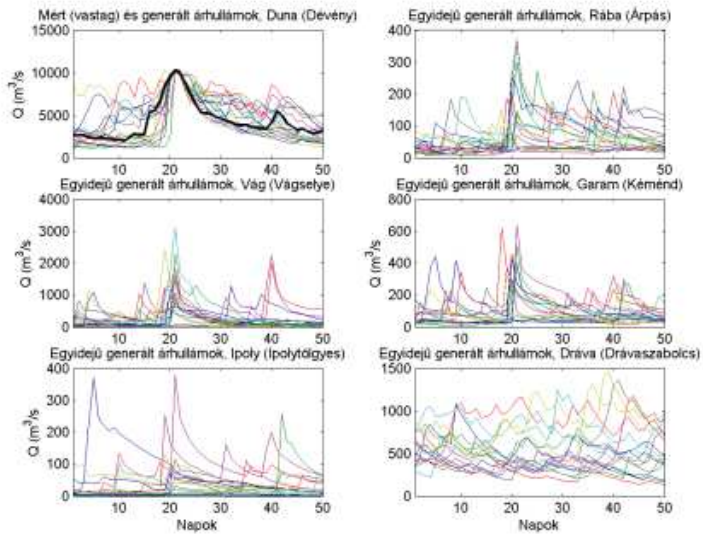
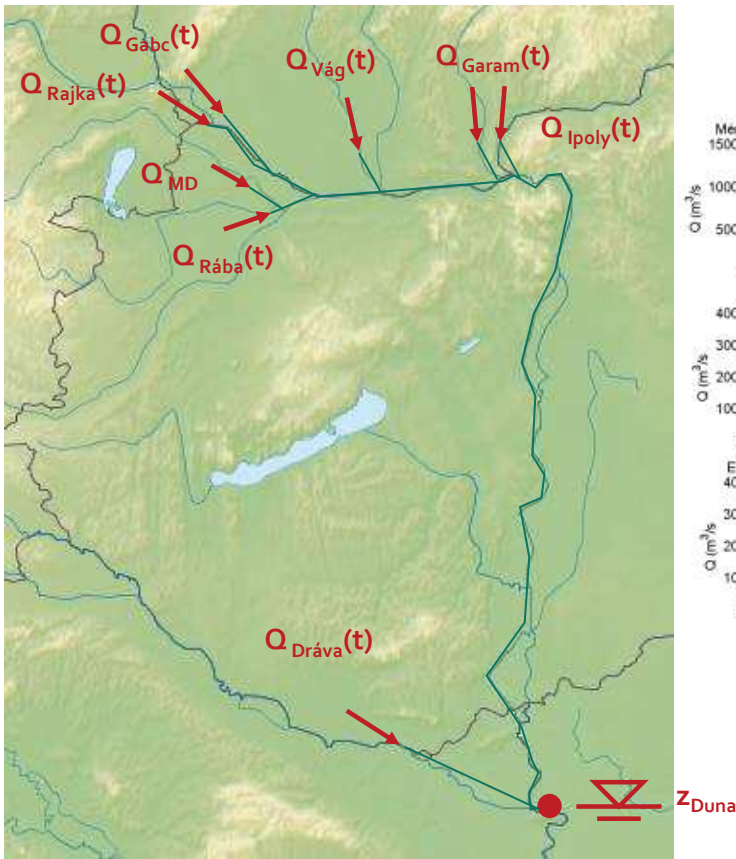
MÁSZ valószínűségi HD modellezéssel

MÁSZ = $NQ_{1\%}$ -hoz tartozó vízszint

Monte Carlo szimuláció

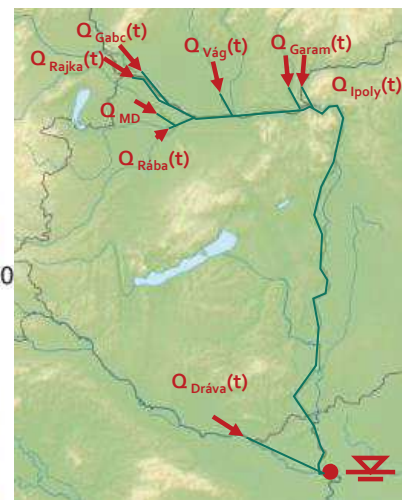
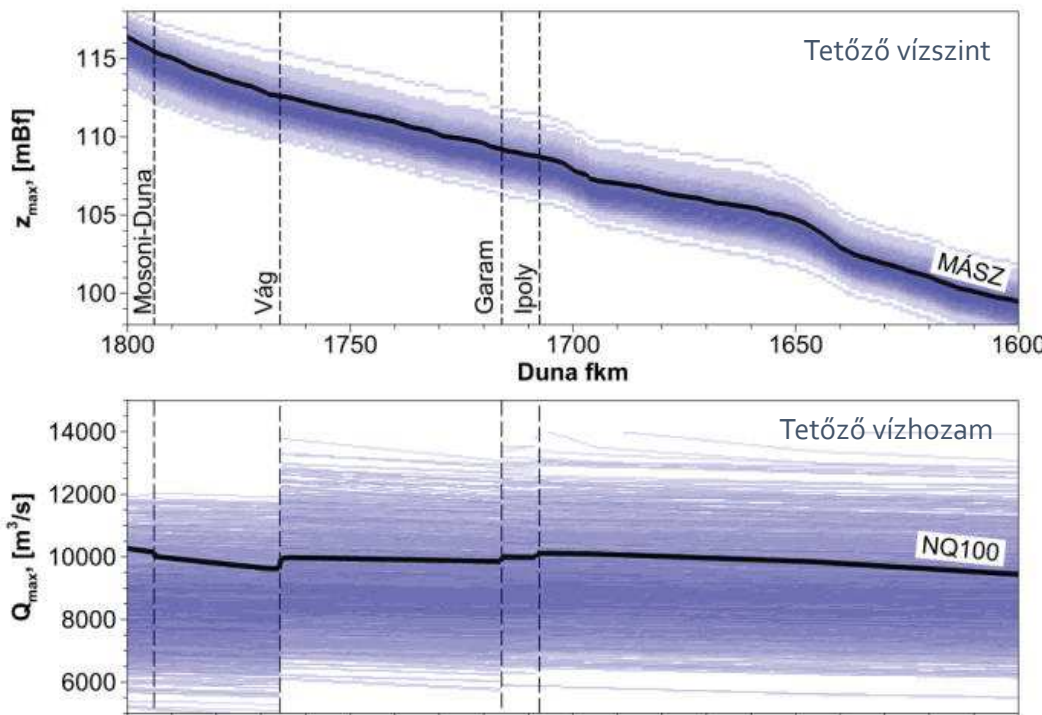
- 1) Több ezer évnyi, 6-24 órás időközű $Q(t)$ generálása minden befolyási szelvénybe
- 2) Árhullám levonulásának számítása 1D folyómodellel (*töltések között!*)
- 3) MÁSZ kiszámítása minden modellezett folyószelvényben $NQ_{1\%}$ alapján

Több ezer évnyi $Q(t)$ generálása adatvezérelt módszerrel

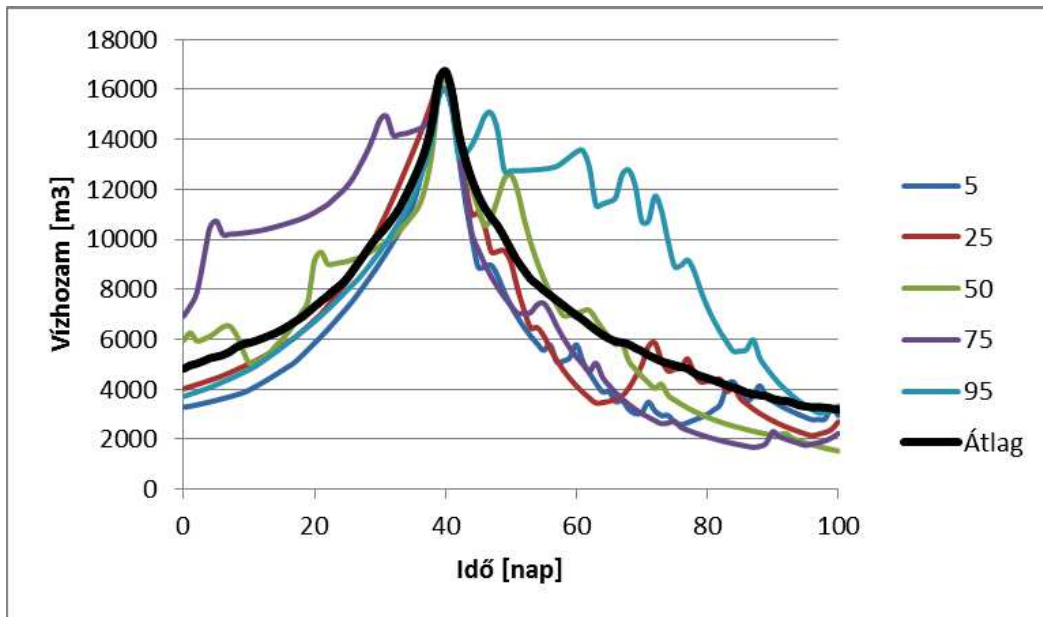
Szezonális változások
Keresztkorreláció
Csapadék ismerete nélkül

HD modellel több ezer évre számított $z(NQ)$ és NQ hossz-szelvénye

Tervezés szélsőséges ($p = 10^{-5}$) árvizekre

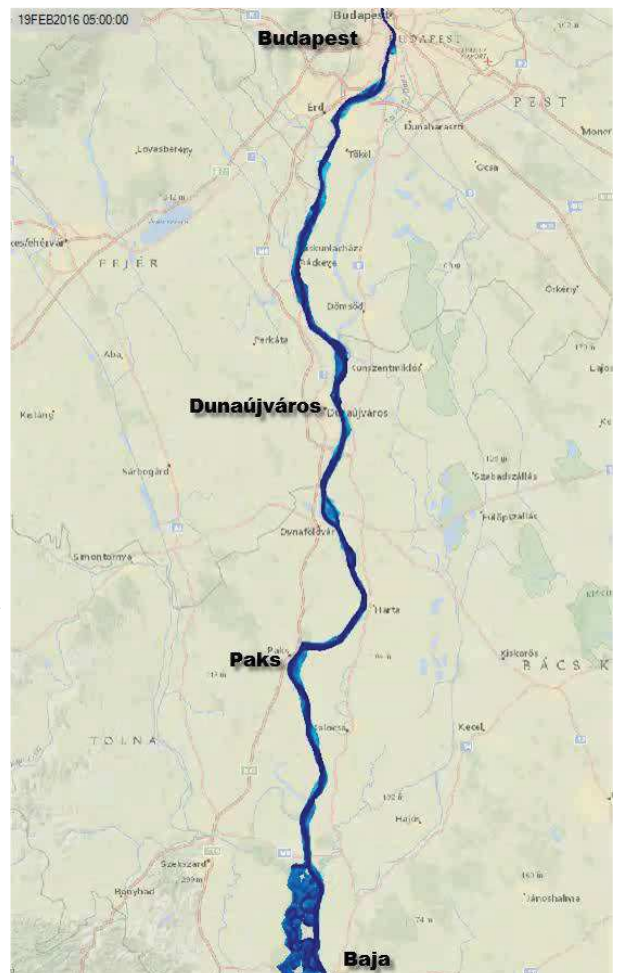

Budapesti mérceszelvénybe generált árhullámok

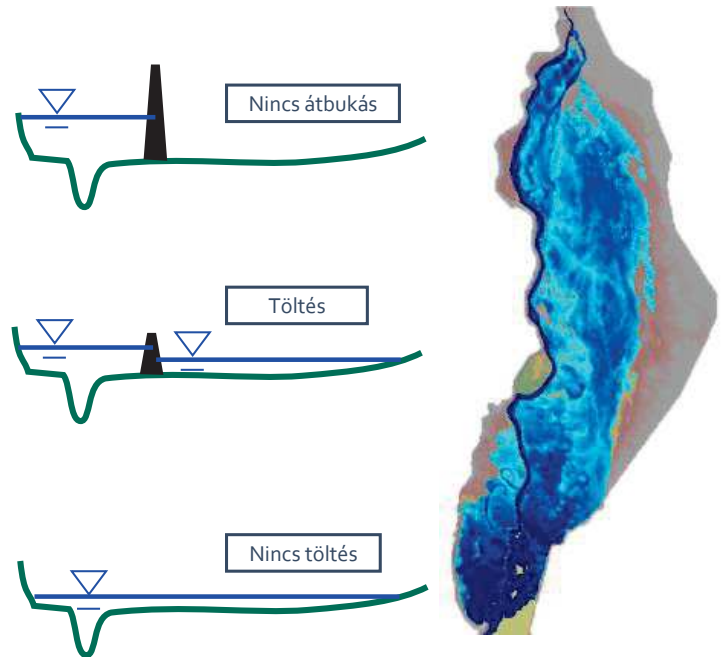
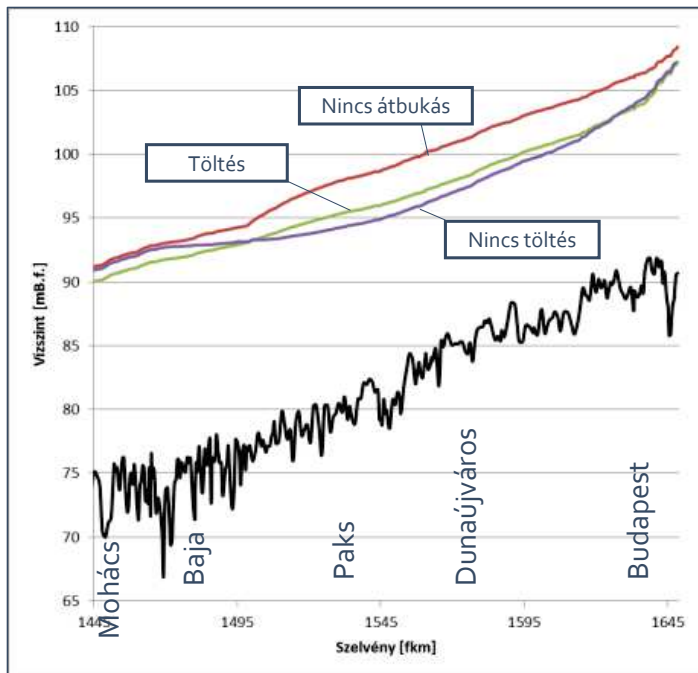
$p = 10^{-5}$ árhullám modellezett levonulása

A tetőzés körüli 30 napos időszak animációja

Fővédvonalak MÁSZ+ 1 m-es szinten

A Duna $p = 10^{-5}$ éves tetőző vízszintjei

Kis kitekintés:

Mi várható vizeinkben a klímaváltozás hatására?

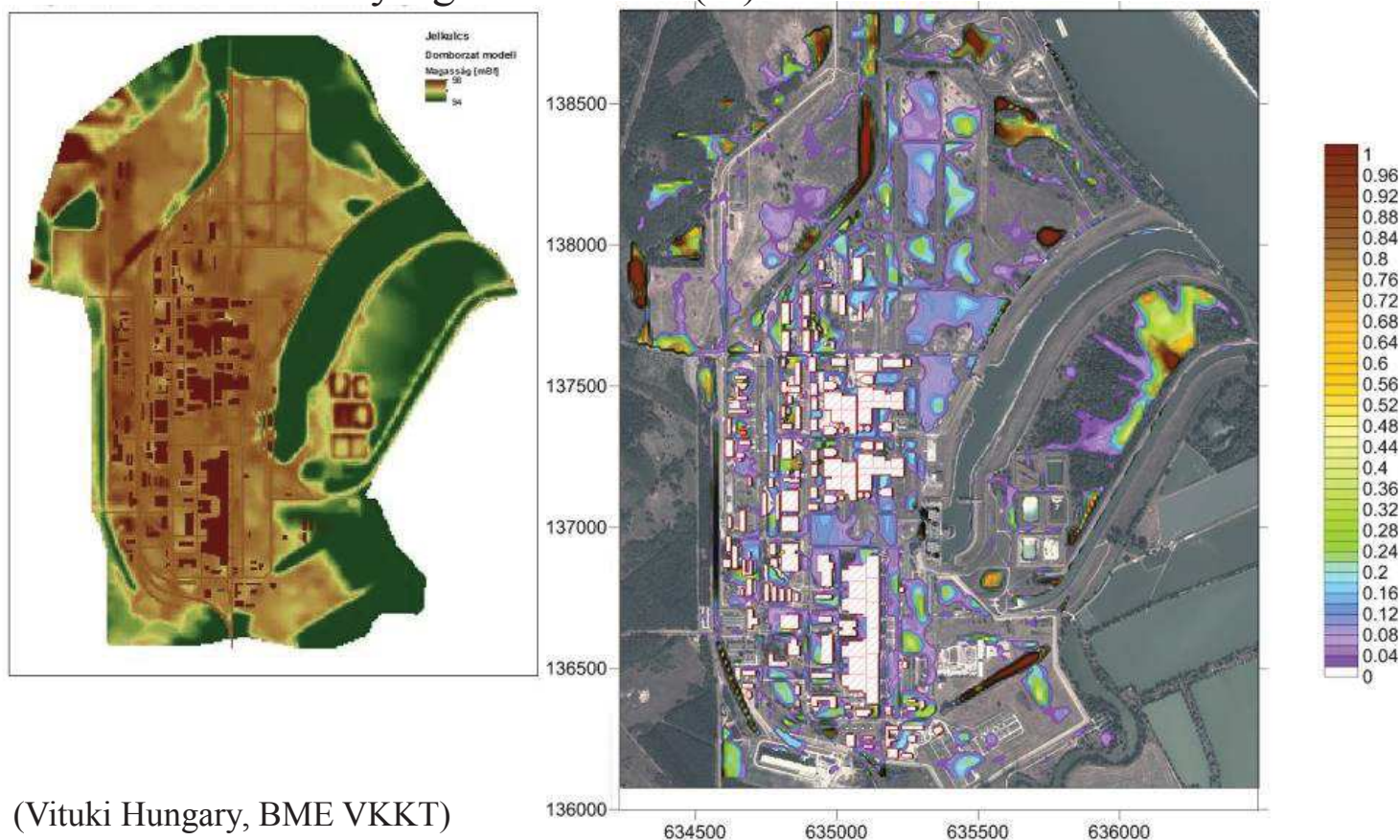
Növekvő árvizek és árvízkarok

- **Villámárvizek**, városi árvizek
- Olvadási árvizek bizonytalanok

Csökkenő vízkészlet, vízhiányból eredő stressz növekedése

- Csökkenő hasznosítható vízkészlet és növekvő vízigény – növekvő versengés a vízért, növekvő konfliktusok (öntözés, vízellátás)
- Kedvezőtlen vízminőségi hatások – csökkenő öntisztuló képesség és terhelhetőség, növekvő vízminőségi kockázat
- Kedvezőtlen ökológiai hatások - növekvő konfliktusok a természet és a vízhasználók között
- Mederbéli vízhasználat feltételei romlanak – tavak hasznosítása

Villámárvíz kialakulásához vezető 180 l/s/ha intenzitású 60 perces csapadékesemény hatására a paksi üzemi területen kialakuló maximális vízmélységek eloszlása (m)

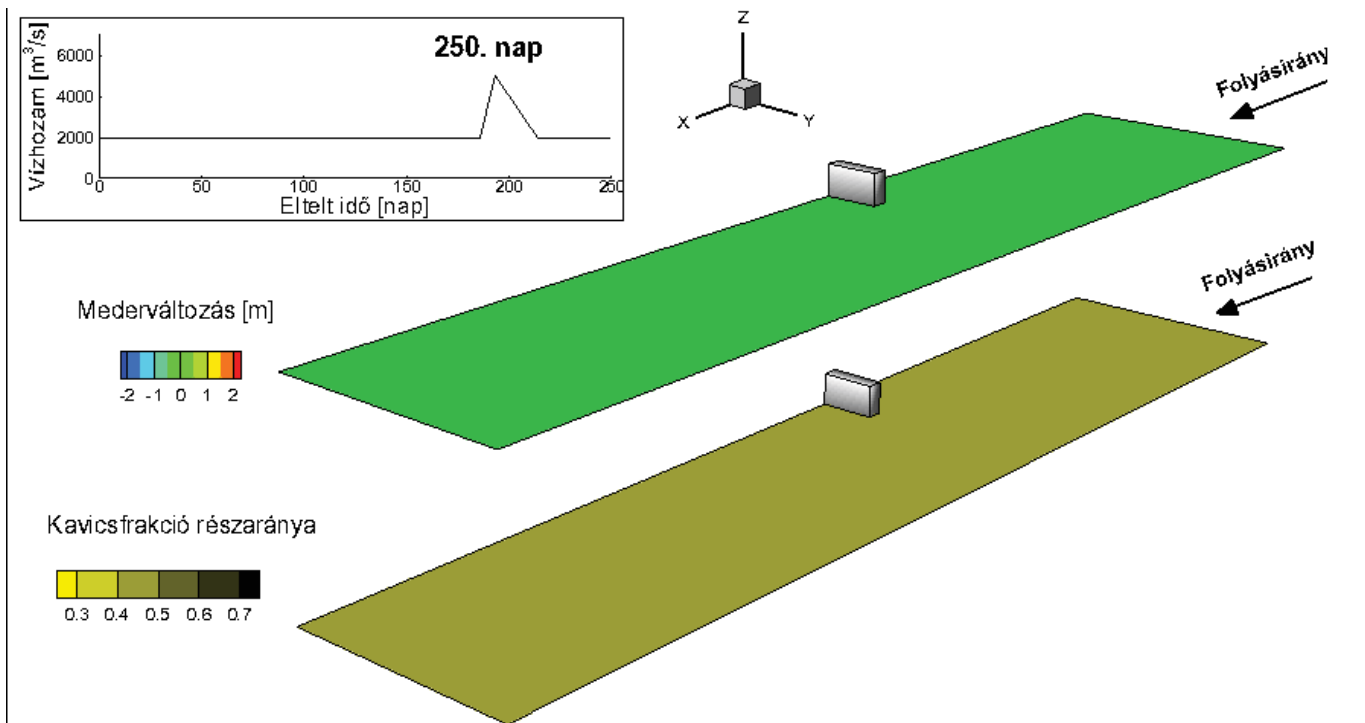

(Vituki Hungary, BME VKKT)

Árvíz okozta mederváltozás 3D numerikus modellezése

A mederpáncélozódást is figyelembe vevő model (Török, Baranya, BME)

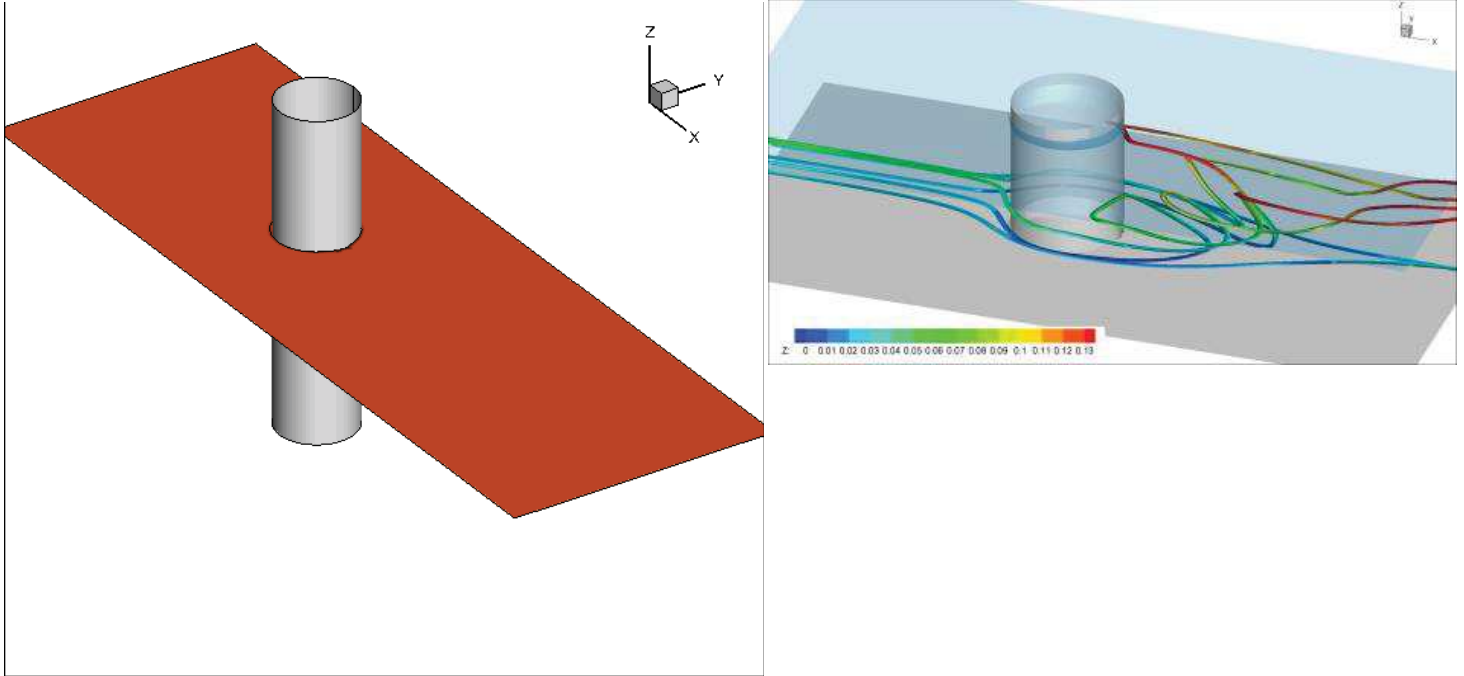
- Sarkantyú fejénél lokális kimélyülés, limányban feltöltődés
- Finom frakció feldúsulása a limányban
- Mederpáncél kialakulása a sodorban, de felszakadása az árhullám érkezésekor

A 3D numerikus morfológiai modellezéstovábbi lehetőségei

Lokális morfodinamikai folyamatok részletes leírása

pl. pillér körül árvízkor kialakuló kimélyülés

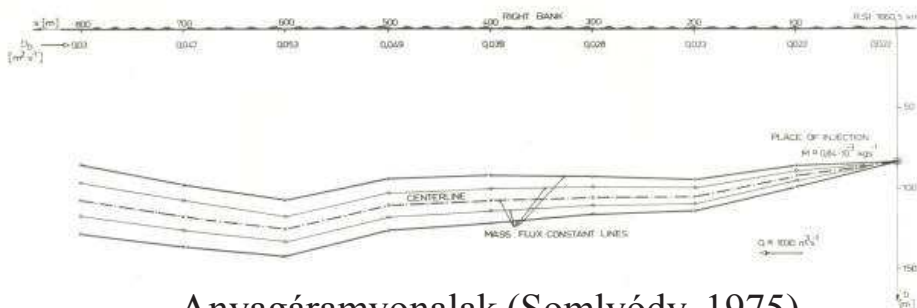
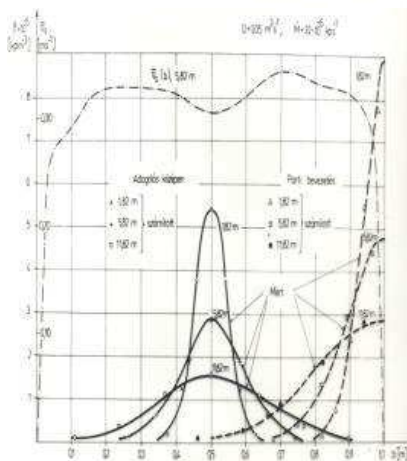
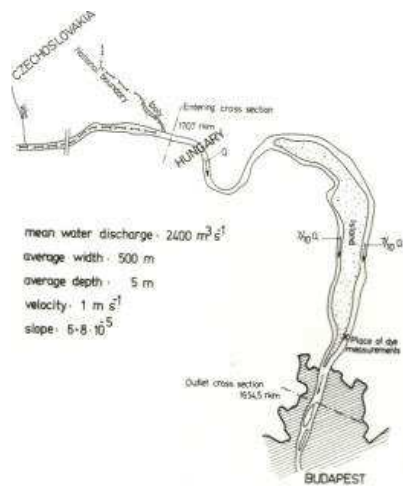
(S. Baranya, N. R. B. Olsen, T. Stoesser, T. W. Sturm 2012, 2013)

**A dunai szennyezések – beleértve a hőcsóvákat is –
elkeveredésének alapja a turbulens áramlási viszonyok
kellő ismerete**

**Úgy az elkeveredés-beclés szinte melléktermékként adódik
(Somlyódy, Szolnoki, Kontur, hetvenes évek végétől)**

Dunai elkeveredés-vizsgálatok (Somlyódy, VITUKI, 1975)

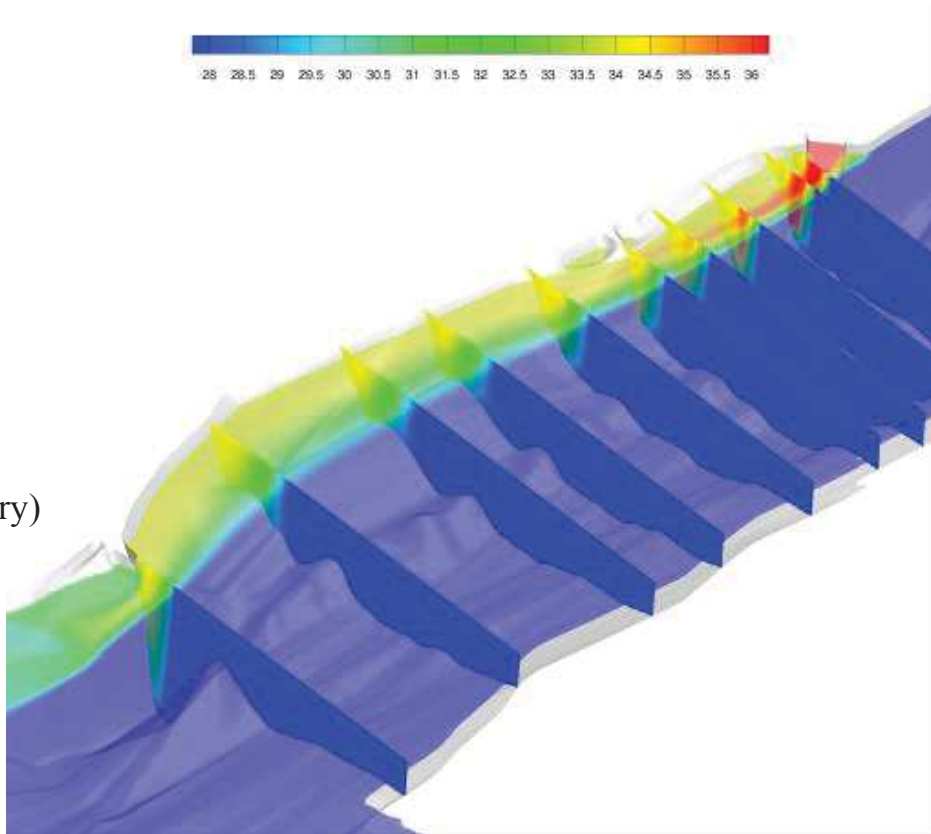
Anyagáramvonalak (Somlyódy, 1975)

Paksi nyomjelzős vizsgálatok (Somlyódy-Koncsos, BME, 2000-es évek)

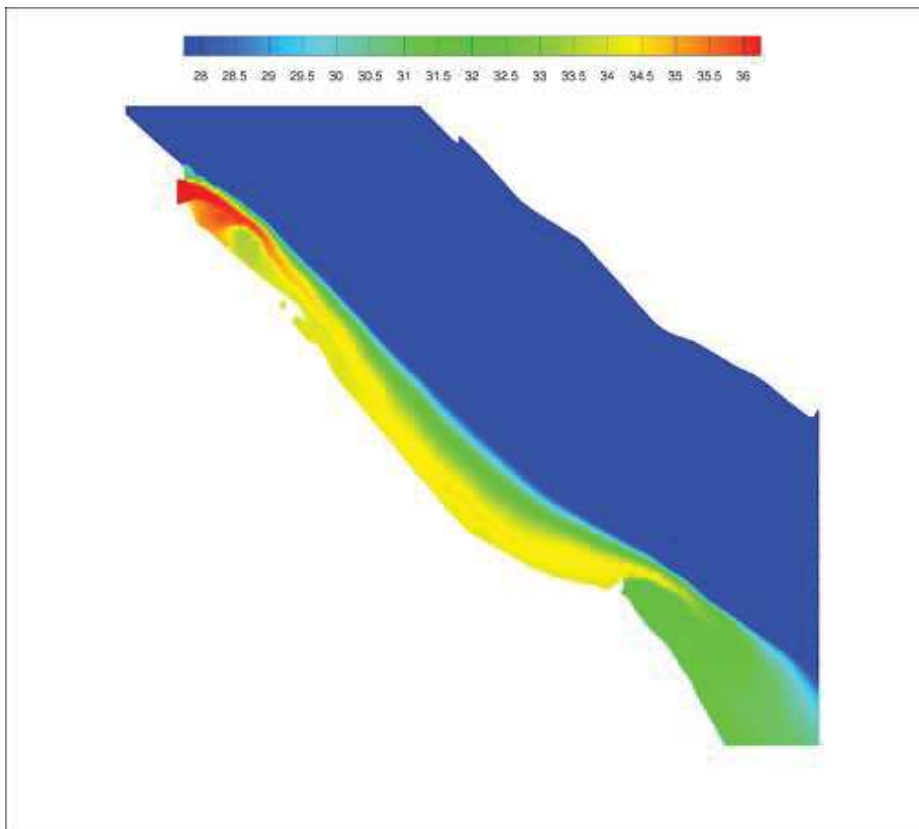

3D hidro-termodinamikai modellezések a hűtővíz visszavezetési változataira

(VITUKI Hungary)

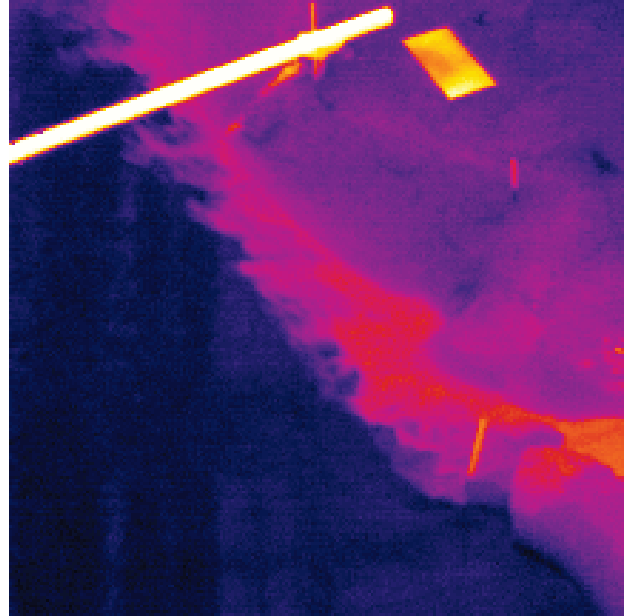
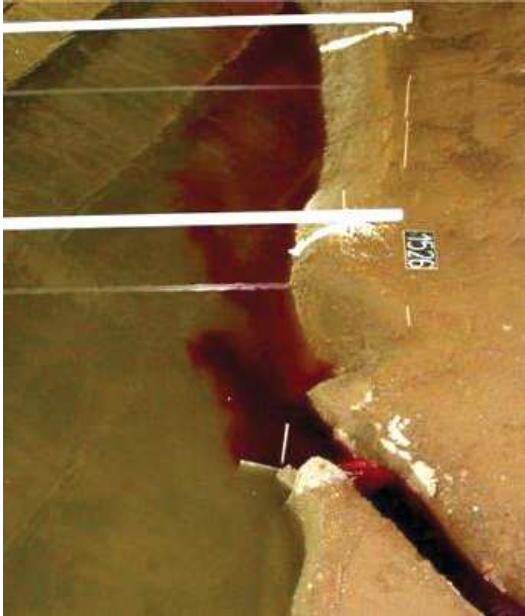

3D hidro-termodinamikai modellezések a hűtővíz visszavezetési változataira

A hűtővízcsóva hidraulikai kisminta-vizsgálata

Esetleges jégterelő gát hatására kialakuló koherens örvények okozta hőmérséklet-eloszlás jelzőanyagos/hőkamerás kimutatása

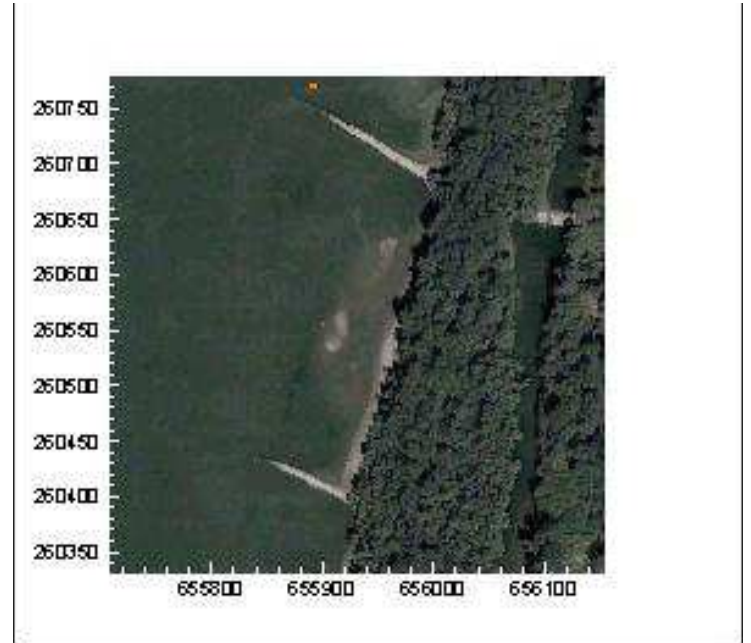
(ÉDUVÍZIG Láng M., BME)

Kaotikus elkeveredés és fraktálmintázatok Lagrange-rendszerű feltárása folyami sarkantyús környezetben

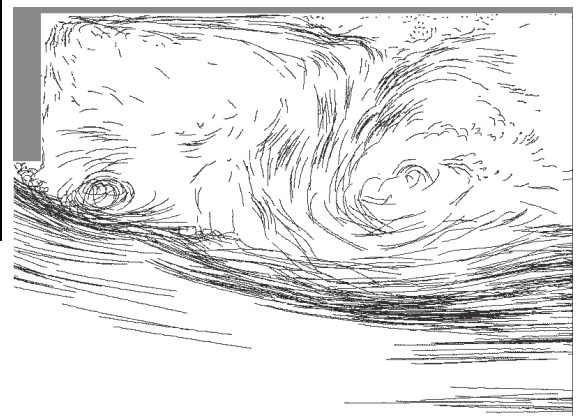
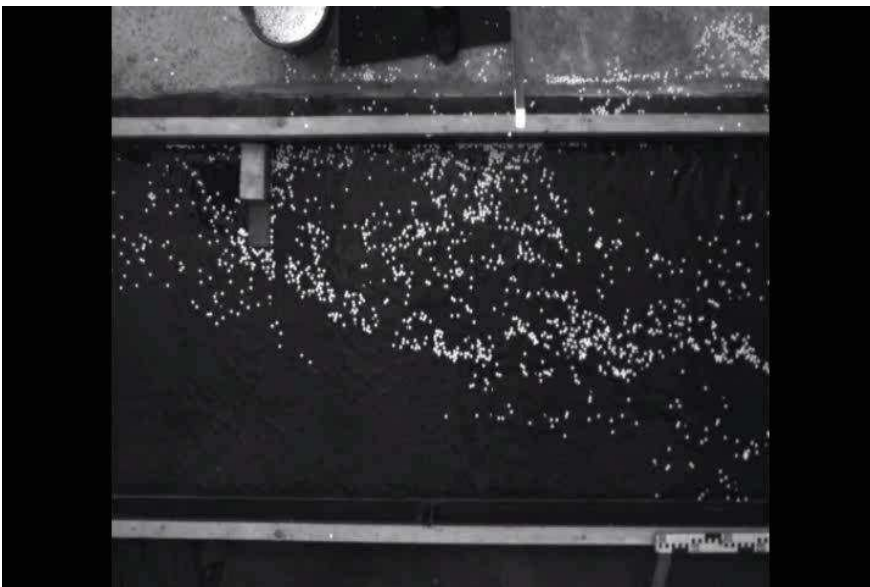

További különös transzportjelenségek:

Örvénydinamika és elkeveredés Dunai sarkantyúk környezetében

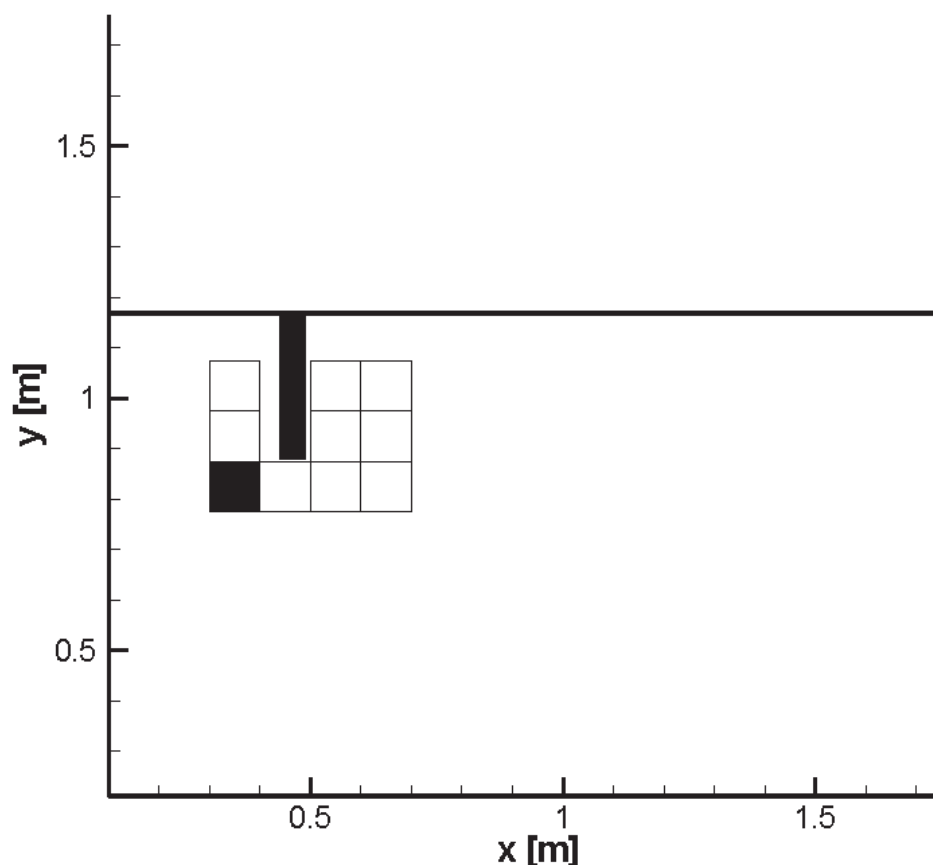
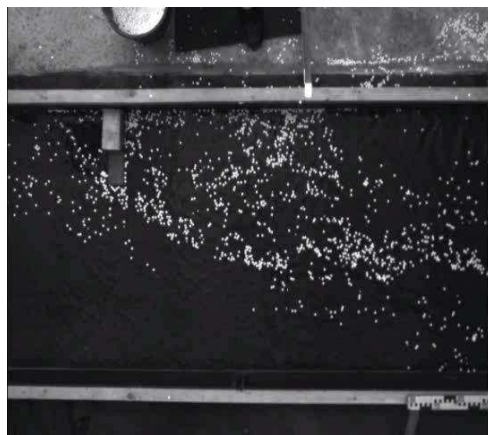

**A jelenség laborméretekben való vizsgálata:
PTV részecskekövetéses sebességmező-rekonstrukcióval
és Lagrange-féle numerikus részecskepálya-szimulációval**

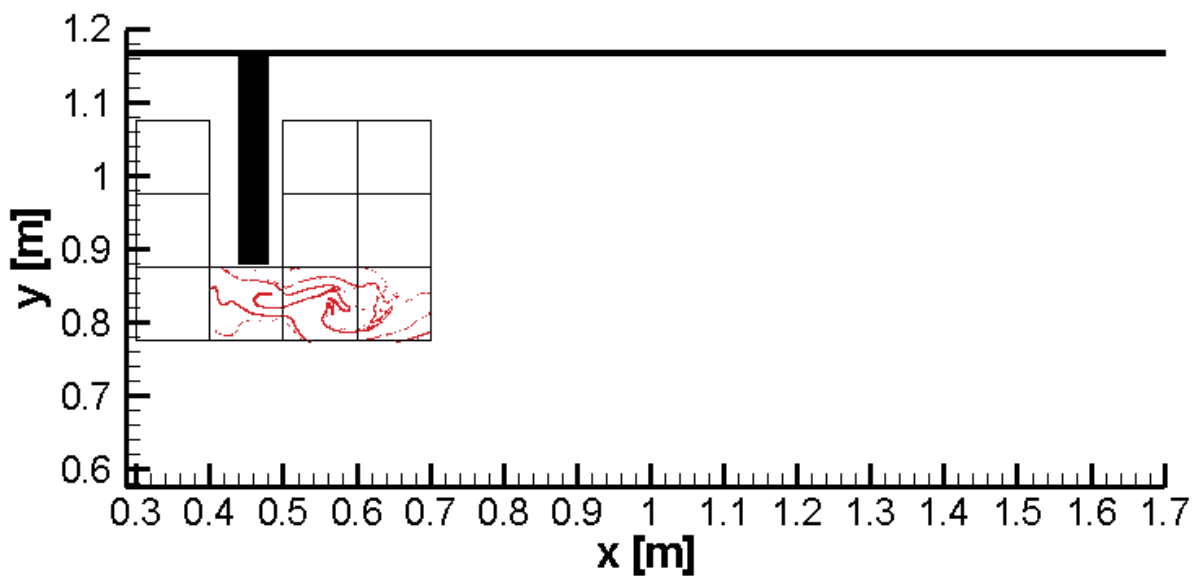

Fraktálstruktúrák és tranziens káosz jellemzők kimutatása

Zsugyel, Tél, Józsa 2013

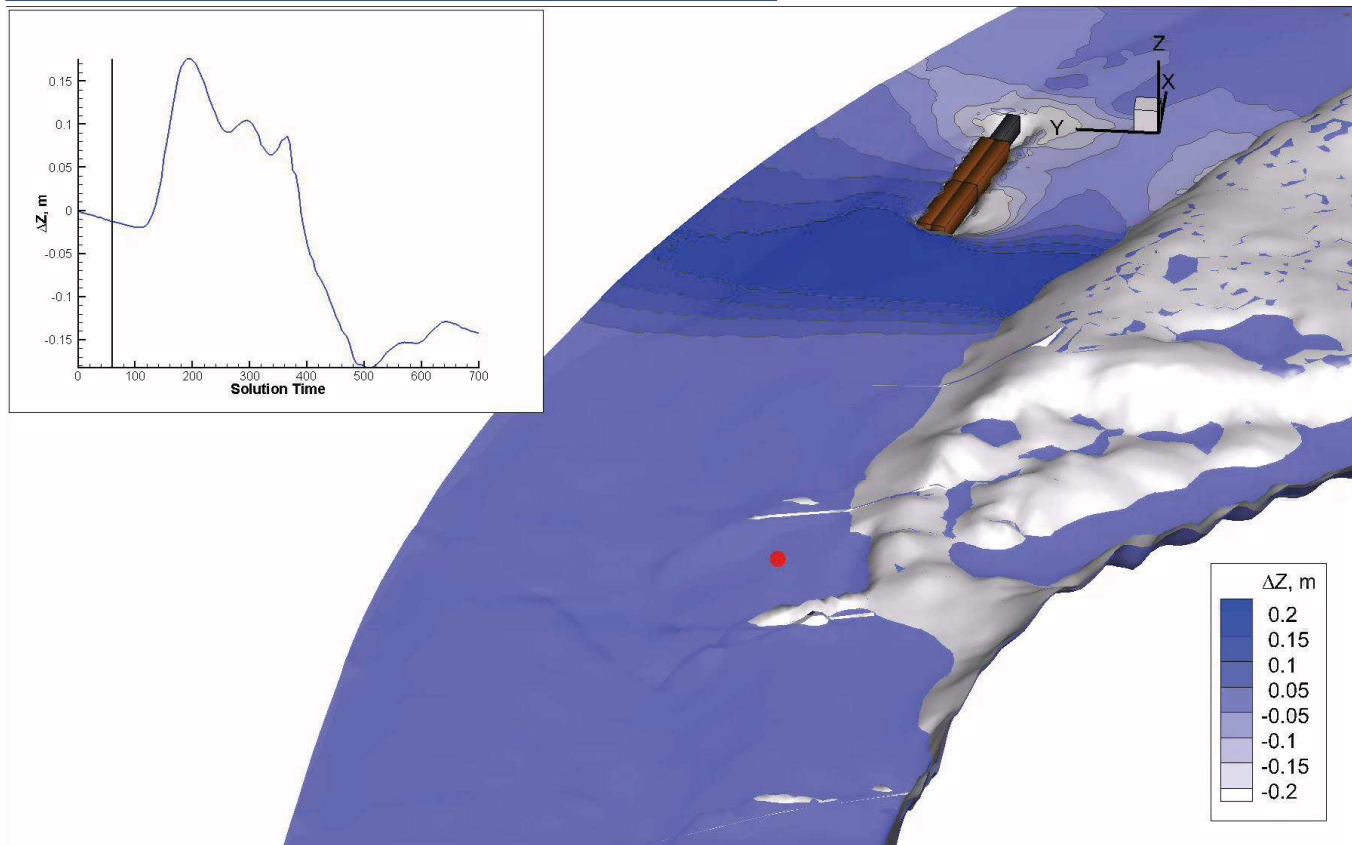
Fraktálstruktúrák és tranziens káosz jellemzők kimutatása

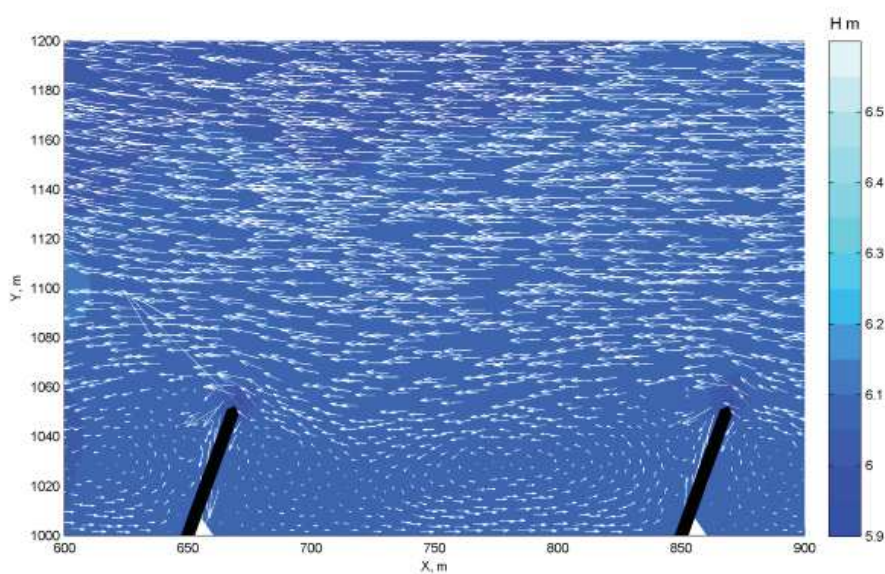
További hatások:

Hajóforgalom hidrodinamikai hatásának 2D modellezése

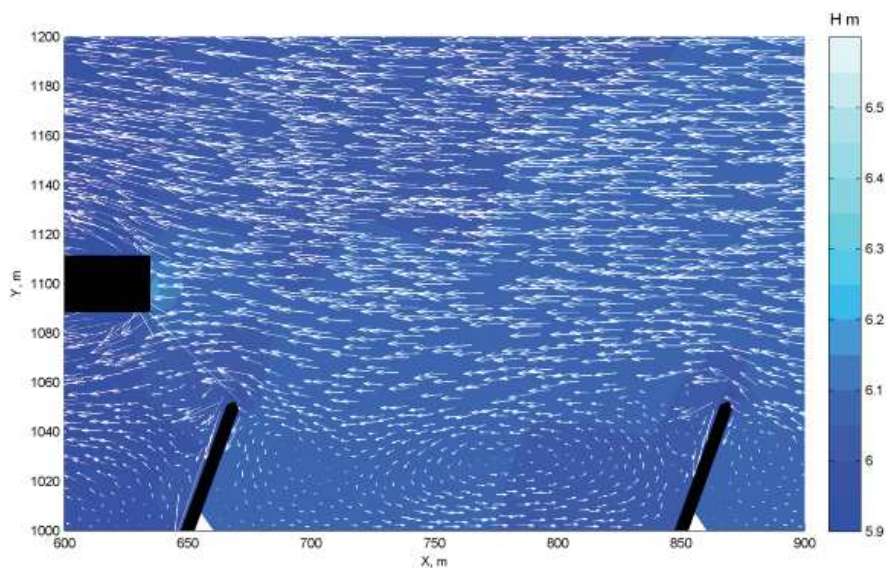
Szabó-Mészáros Marcell TDK-dolgozatából, 2012

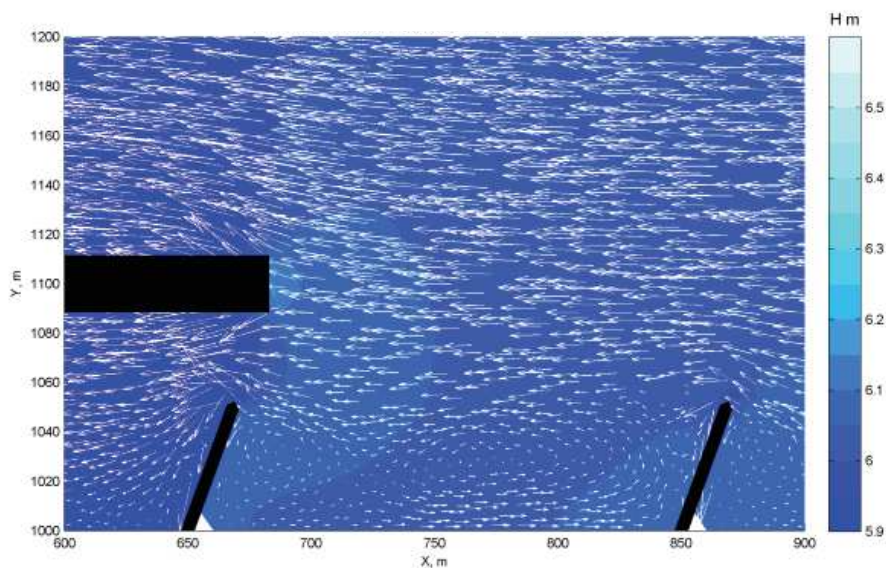
Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

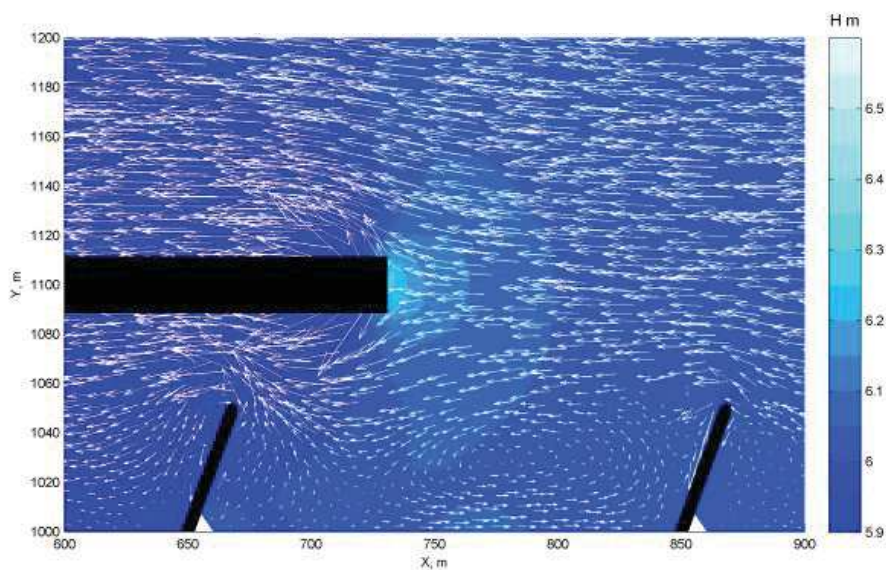

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

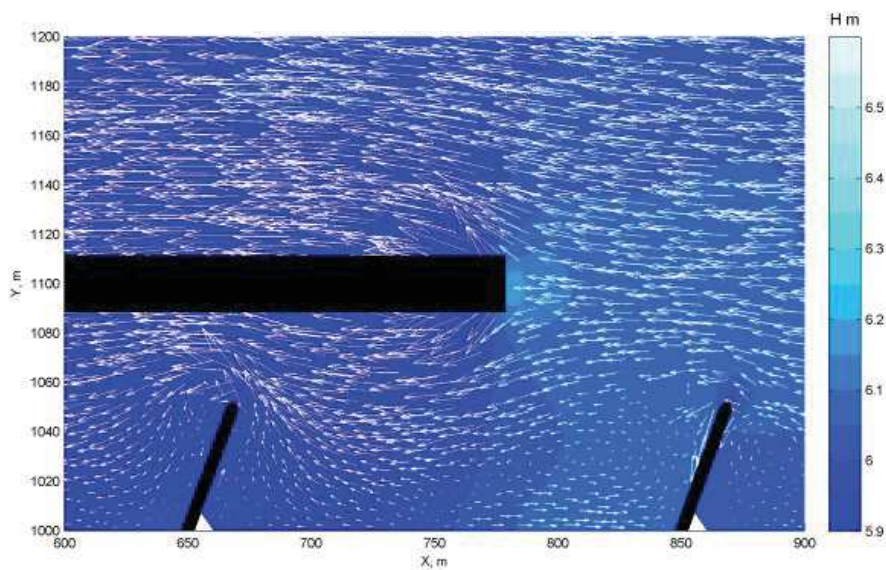

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

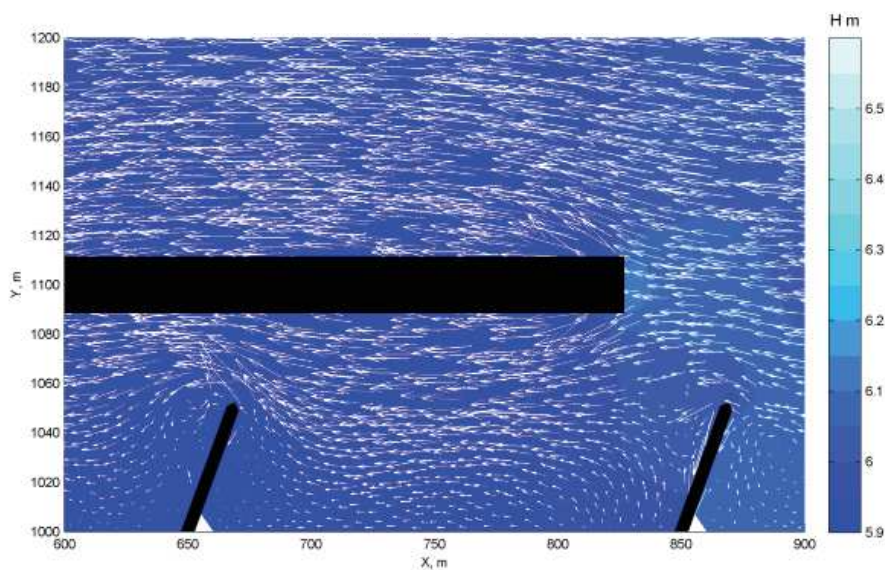

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

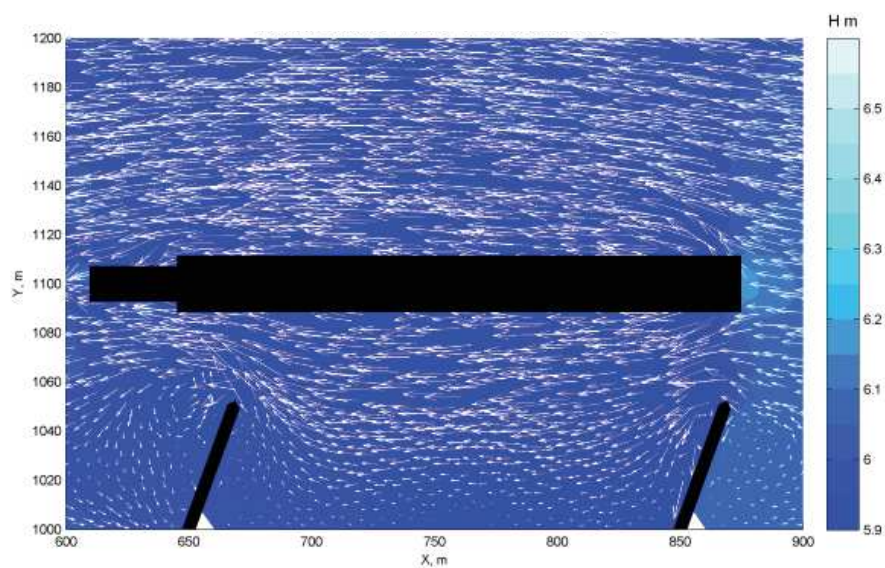

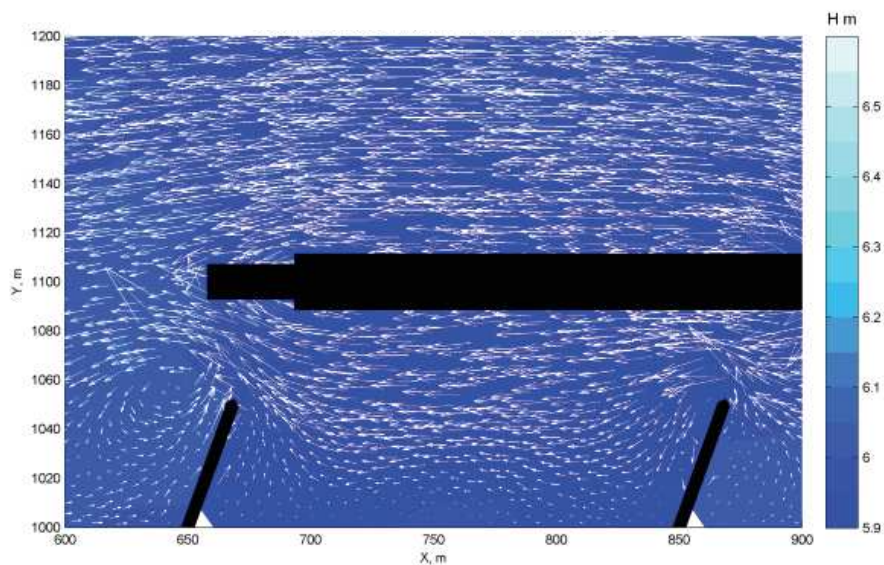
Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

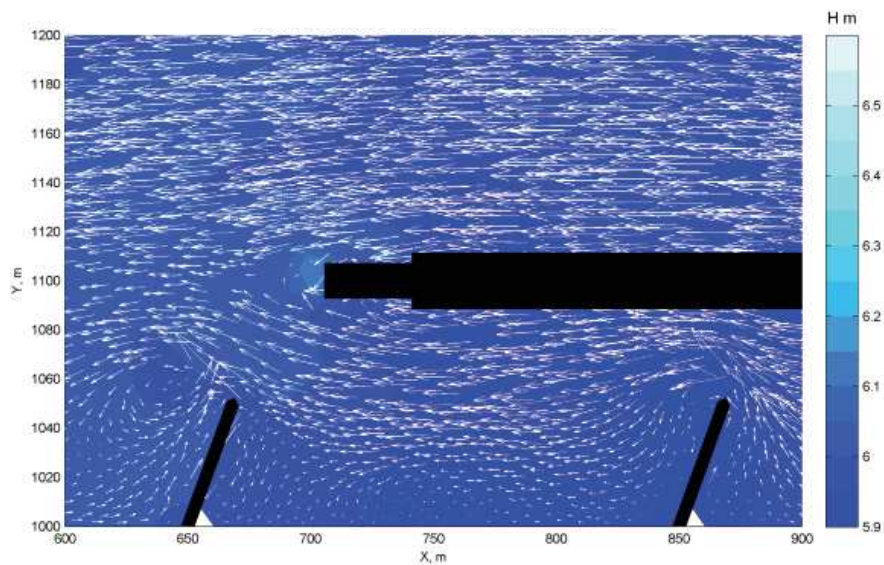
Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

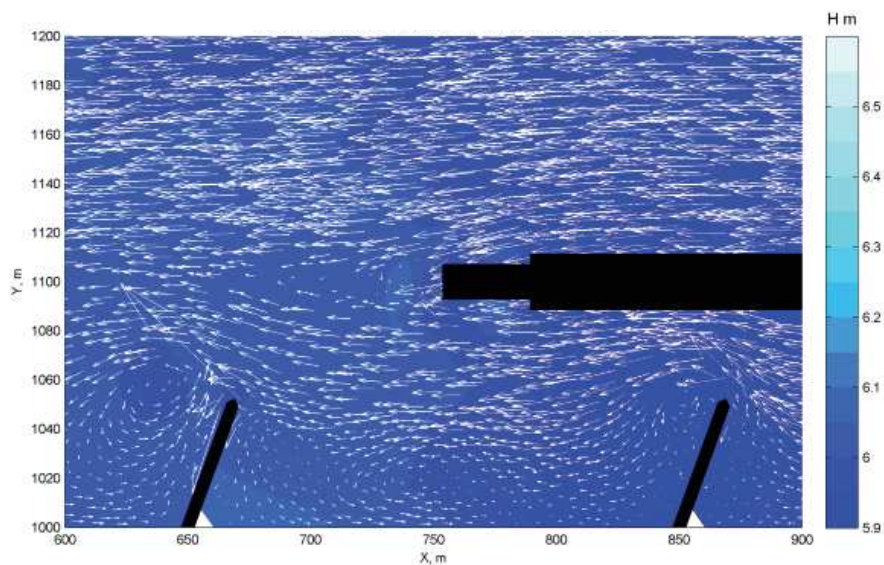

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

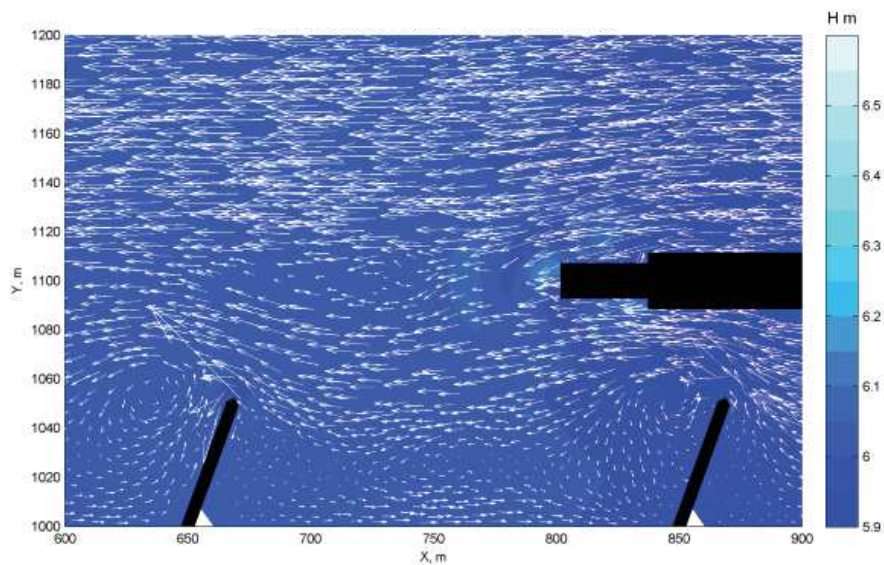

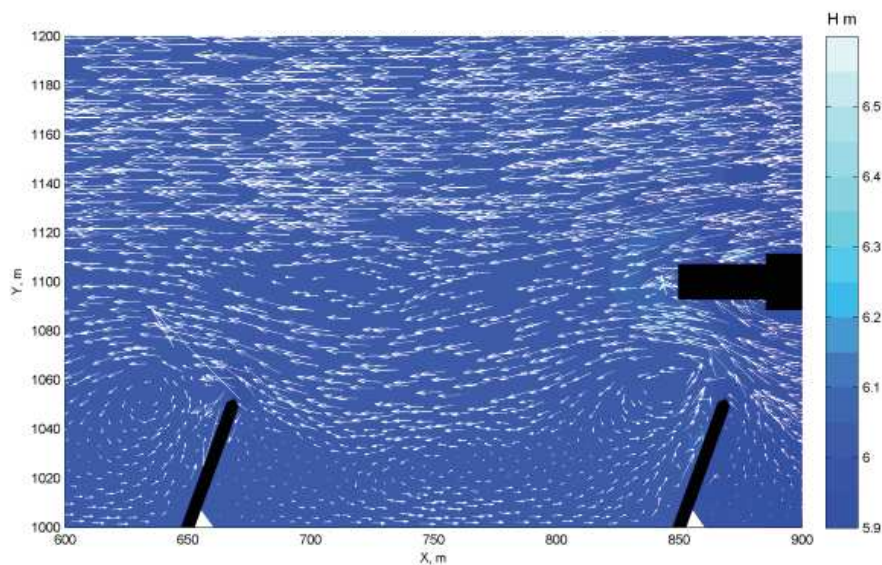
Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

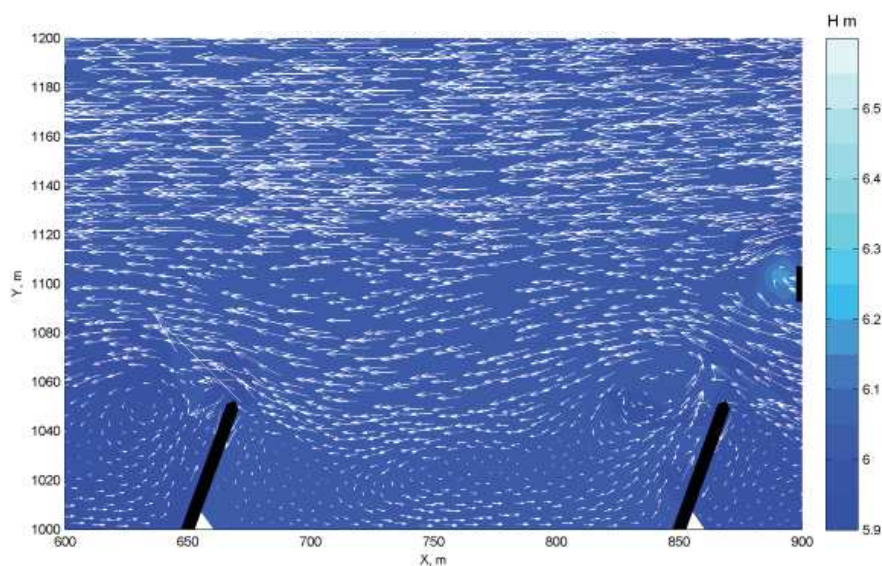

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Átöblítés, parterózió, élőhely-viszonyok

Kéri Barbara Mosonyi Emil-diplomadíjas MSc dolgozatából, 2012

Jég, jégzajlás, torlódás, jégdugó:

- Pozitív ellentétes hullám a felvizen
  - Negatív azonos hullám az alvizen
- (Bakonyi, VITUKI, 1985)

Keve G., 2000-es évektől

Friss fejlemények:

Nemzeti Víztudományi Program és a Nemzeti Vízstratégia kormányzati szintű összekapcsolása

A Kormány 1110/2017. (III. 7.) Korm. Határozata:

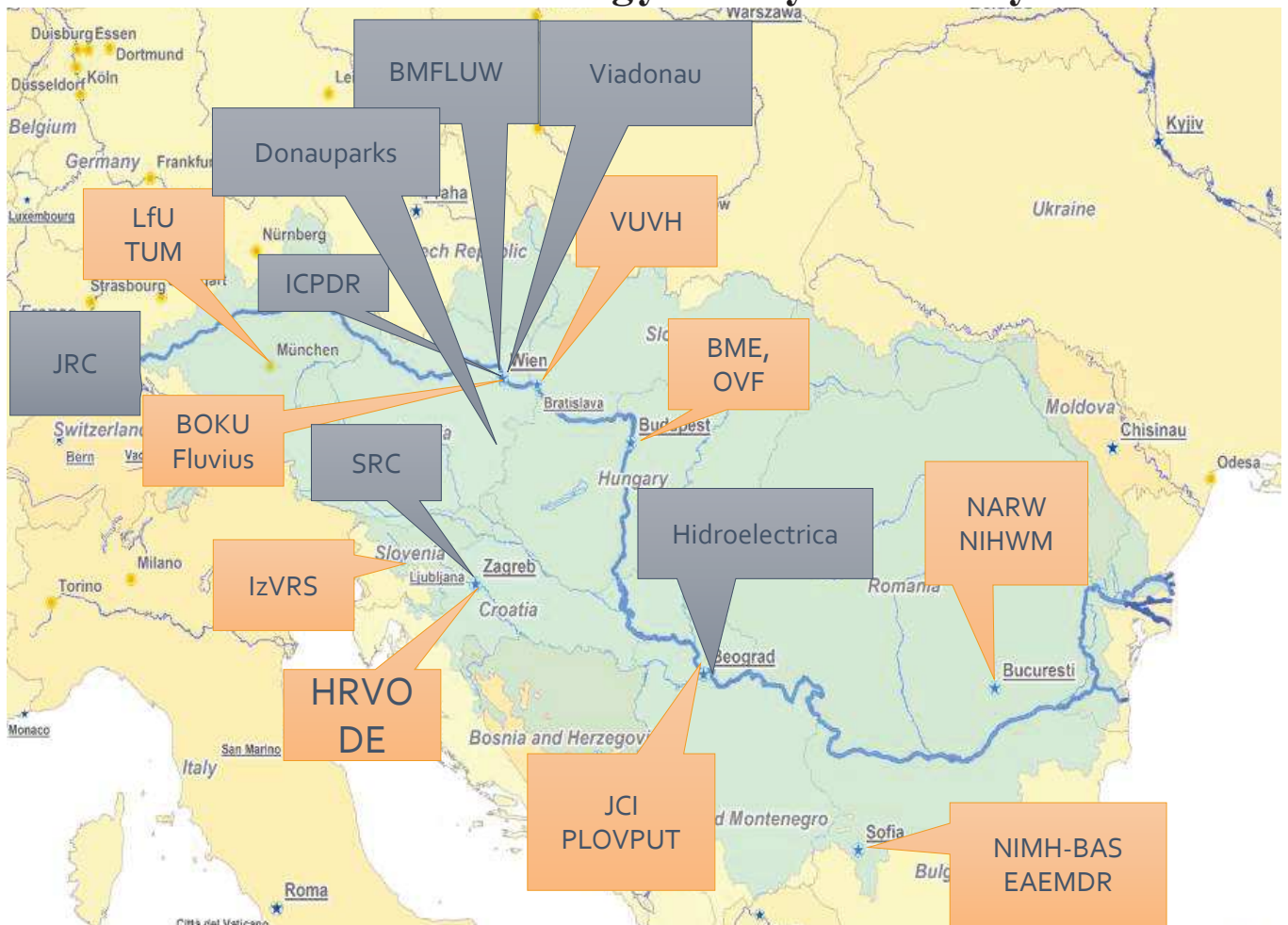
„A Kormány támogatja – a Magyar Tudományos Akadémia koordinálásával – a Nemzeti Víztudományi Kutatási Program létrehozását, amelynek célja a Vízstratégia tudományos alapjainak biztosítása és a víztudományi kutatások nemzetközi élvonalba emelése.”

Nemzeti Víztudományi Program és a Nemzeti Vízstratégia kormányzati szintű összekapcsolása

A tudományos program 2018. évi időszakában különösen az alábbiak tudományos megalapozására kívánatos:

(ii) Fejlessze tovább vízfolyásaink **szélsőséges árvízi** állapota becslését. A **Duna** hazai szakaszán a **hidrológia, hidrodinamika, morfodinamika és ökológia** átfogó összekapcsolásával tudományosan mélyebben alapozza meg a vízgyűjtőgazdálkodási tervezést.

Nemzetközi kutatási együttműködés lehetőségei DTP – A Duna hordalékegyensúlyának helyreállítása

Végül

Dr. Németh Endre

(1891 – 1976)

egyetemi tanár

*az I. Vízépítési Tanszék tanszékvezetője
az Építőmérnöki Kar dékánja*

*„A víz nem űri a nyers erőszakot,
de a természetéhez igazodó irányításának enged.*

Állították:

BME Építőmérnöki Kar

Magyar Hidrológiai Társaság

